

LDC-maiden velkataakka

Vähiten kehittyneet maille myönnetyt velkahelpotukset eivät ole olleet riittäviä. YK:n huippukokoukseen saapuvien maiden olisikin sovittava velkojen täydellisestä mitätöinnistä.

SUURIN OSA vähiten kehittyneistä maista on kamppailut koko 1990-luvun kestäättömän velkataakan kourissa. Maailmanpankin tilastojen mukaan LDC-maiden ulkomaanvelka kasvoi 1990-luvun aikana 790 miljardista markasta 980 miljardiin markkaan, mikä oli noin 101 prosenttia maiden yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta.

Maailmanpankin mukaan kahdella kolmesta LDC-maasta oli vuosituhannen vaihteessa "kestämätön" velkataakka.

Velat ovat lisänneet inhimillisiä kärsimyksiä LDC-maissa. Monissa maissa velanhoidon kustannukset ylittävät terveydenhuoltoon ja koulutukseen käytetyt varat. Esimerkiksi Tansania käyttää vielä HIPC-velkahelpotuksen jälkeenkin enemmän rahaa velkojen maksuun kuin terveydenhuoltoon ja koulutukseen yhteensä.

Suuri velkataakka haittaa investointeja ja kehitysyhteistyötä

Korkea ulkomaanvelka rajoittaa kotimaisia investointeja monella tapaa. Velanmaksu sitoo ulkomaanvaluuttaa ja vähentää siten maan tuontimahdollisuuksia. Suuri osa LDC-maiden ulkomaanvelasta on valtion velkaa, joten velanmaksu vähentää myös valtion välttämättömiin julkisiin palveluihin käytettävissä olevia varoja. Velkataakka luo epävakautta kotimaisille ja ulkomaisille investoijille. Se vaikuttaa kielteisesti maan luottokelpoisuuteen ja maarisktiin, ja rajoittaa kannattavien yritysten pääsyä kansainvälisille rahoitusmarkkinoille.

Velkataakka on myös vähentänyt kehitysyhteistyön tehokkuutta ja siihen käytettäviä varoja. YK:n

kauppa- ja kehityskonferenssi Unctadin mukaan velkataakka on vääristänyt rikkaiden maiden kehitysapua. Teollisuusmaat ovat suunnanneet apuansa sinne missä heillä on saatavia.

Noin 50 prosentilla HIPC-maiden kahdenvälisestä kehitysavusta on maksettu rahoituslaitosten velkahelpotuksia, kehitysyhteistyöprojektien sijaan.

HIPC-velanhelppotusohjelma ei riitä

IMF ja Maailmanpankki hyväksyivät raskaasti velkaantuneille maille suunnatun HIPC-velanhelppotusohjelman (Highly Indebted Poor Countries) 1996.

Ohjelmaa varten rahoituslaitokset määrittivät 41 raskaasti velkaantunutta maata, joista lähes kolme neljäsosaa ovat LDC-maita. Nämä 41 HIPC-maata olisivat oikeutettuja velkojen mitätöintiin tietyt taloudelliset kriteerit täytettyään. Huhtikuuhun 2001 mennessä 22 maata on saavuttanut ohjelman toisen vaiheen, jossa niiden velkoja on ryhdytty mitätöimään. 19 maata, jotka kahta lukuunottamatta ovat kaikki LDC-maita, on edelleen ensimmäisessä vaiheessa. Ne joutuvat toteuttamaan tiukkaa talouskuuria ennen kuin ne hyväksytään toiseen vaiheeseen.

Vähiten kehittyneiden maiden kannalta velkaohjelman suurin epäkohta on se, että 18 LDC-maata on jätetty kokonaan velkahelppotusohjelman ulkopuolelle. Muun muassa Haitia, jonka taloudellinen ja sosiaalinen tilanne on huonompi kuin useissa Saharan eteläpuolisen Afrikan maissa, ei ole hyväksytty ohjelmaan. IMF:n mukaan Haiti on välttänyt "kestämättömän" velkataakan, koska suuri osa sen rahoituksesta on tullut lahjoituksina.

LDC-maat, jotka eivät ole päässeet HIPC-ohjelman, joko koska niiden kansantulon lasketaan olevan liian korkea, tai koska ne eivät sovelle IMF:n rakennesopeutusohjelmia:

Afganistan, Bangladesh, Bhutan, Kambodža, KapVerde, Komorit, Djibouti, Päiväntasajan Guinea, Eritrea, Haiti, Kiribati, Lesotho, Malediivit, Nepal, Samoa, Tuvalu ja Vanuatu.

Kaikkien alhaisen tulotason maiden, joilla on suuri velkataakka ja pienet valtion tulot, tulisi päästä velkahelpotusohjelman pariin. Tämä estäisi satunnaisen erottelun HIPC-ohjelmaan kelpuutettavien LDC-maiden ja muiden LDC-maiden välillä.

Rahoituslaitosten velkaohjelma on vähentänyt joidenkin LDC-maiden velkataakkaa, mutta se ei ole tarpeeksi kattava ratkaisemaan LDC-maiden velkaongelmaa. Velkahelpotus ei ole riittävä tai se tulee liian myöhään ja liian hitaasti. HIPC-ohjelmaa ovat kritisoineet niin kansalaisjärjestöt kuin Unctad.

Kaikki LDC-maiden velat – sekä kahdenväliset että multilateraaliset – on mitätöitävä

Monet kahdenväliset velkojat ovat lupautuneet mitätöimään jopa 100 prosenttia niiden kahdenvälisistä kehitysluotoista. Yksittäisten velkojamaiden yksipuoliset velkojen mitätöinnit ovat tärkeä avaus. Ne eivät kuitenkaan riitä, sillä mitätöinnit eivät koske kansainvälisten rahoituslaitosten myöntämiä monenvälisiä velkoja. LDC-maiden velasta nämä monenkeskeiset luotot muodostavat suurimman osan.

Rahoituslaitokset ovat vastustaneet monenkeskisten velkojen mitätöintiä väittämällä, että mitätöinti ajaisi laitokset konkurssiin. Esimerkiksi Maailmanpankin johtaja James Wolfensohn toisti äskeisellä Suomen vierailullaan, että pankin rikkaiden jäsenmaiden on korvattava pankille kaikki mitätöidyt saatavat.

Monenvälisten velkojen mitätöinti on kuitenkin mahdollista jos vain poliittista tahtoa löytyisi. IMF:n kultavarantojen myyminen antaisi laitokselle mahdollisuuden mitätöidä kaikki velat ilman, että sillä olisi haittaa sen taloudelliselle toimintakyvyille.

Velkojen mitätöinti ei uhkaisi myöskään Maailmanpankin maksukykyä tai luottokelpoisuutta. Velkojen mitätöinti tarkoittaisi ainoastaan, että Maailmanpankin kyky antaa uusia velkoja pienenesi.

Suomen saatavat

Hallituksen tänä keväänä julkaistun kehitysyhteistyön toiminnallistamis päätöksen mukaan Suomi on sitoutunut antamaan anteeksi HIPC-aloitteeseen hyväksytyjen maiden kahdenväliset kehitysluotot.

Suomella oli vuoden 2000 lopussa saatavia kahdelta LDC-maalta: Liberiaalta ja Senegalilta yhteensä vajaat 28 miljoonaa markkaa. Nämä velat olisi mitätöitävä ensi tilassa.

Kepan vaatimukset:

HIPC aloite ei ole riittävä. Kaikki LDC-maiden velat, sekä kahdenväliset että monenkeskeiset, on mitätöitävä.

Velkojen anteeksianto ei saa olla pois muusta kehitysyhteistyöstä. Jos kehitysyhteistyöhön varattuja rahoja käytetään velan mitätöintiin, ei mitätöinti helpota köyhiä maita millään lailla. Velkahelpotuksiin liittyvän ehdollistamisen ja ulkopuolelta sanellun talouspolitiikan tulisi merkittävästi vähentyä. Mailla tulisi olla enemmän liikkumavaraa oman talouspolitiikkansa suhteen.

Suomen tulisi myöntää, ettei velkaongelmaa ratkaista ellei kaikkia LDC-maiden velkoja annet anteeksi. Tämä koskee myös monenvälisiä velkoja, joiden mitätöintiä Suomen tulee ajaa sekä LDC-kokouksen tapaisilla YK-foorumeilla että kansainvälisten rahoituslaitosten sisällä.

Lisätietoja:

YK:n LDC-konferenssin aikana Brysselissä:

Lotta Valtonen, kehityspoliittinen sihteeri, Kepa, **040-752 5378**

Mika Railo, tiedottaja, Kepa, **040-590 3446**

Rauno Merisaari, toiminnanjohtaja, YK-liitto, **040-500 3915**

Helsingissä:

Ilona Niinikangas, tiedottaja, Kepa, **09-584 23 233**

KEPA

KEHITYSYHTEISTYÖN PALVELUKESKUS
SERVICECENTRALEN FÖR UTVECKLINGSSAMARBETE
SERVICE CENTRE FOR DEVELOPMENT COOPERATION

ADDRESS: Sörnäisten rantatie 25 FIN-00500 Helsinki

PHONE: +358 9 584 233 **FAX:** +358 9 584 23 200

INTERNET: www.kepa.fi **eMAIL:** kepa@kepa.fi